

A médium Nagy Piramisa

(Esszé Babics Imre Gnózisáról)

I. Benyomódások könyve

fejezet,

amelyben a vámvizsgálat után illúzióromboló és végzetes találkozásra kerül sor főhősünk és egy másik, mindenesetre ruhákba burkolt élőlény között, aki bár képes nagyszámú tagolt szó kiejtésére, de hiányos dezodoráltsága és egyéb feltűnő higiéniai baklövésai miatt Bill Blaise Björn Leon y Nuss szerint nem alkalmazható rá az ember főnév...

Nagyon szeretek magából a feltáruzó szövegből kiindulni – ismeretlenül, lehetőleg minden előzetes információ nélkül belefejeselni a más világába; derüljön ki, tudok-e úszni benne... avagy belefulladás az érdeklődés (az unalomba, avagy

az értetlenségen át az érintettség érzetének teljes hiányába akár). Nem szeretek előre búvárkodni, a pár momentumon kívül, amivel bárki/bármilyen (barát szava, reklám, olvasott, hallott, látott bejegyzés) felcsillantotta az olvasandót; ne láttassa előre senki, amit majd nekem kell észrevennem (előre szólok, ezen írás NEM ennek a szellemében készült...). Ne álljon a könyv és közém lehetőleg más – még az írója se. Olykor (amikor a teljes értetlenség rémülete elfog) előrelapozok... Erről a csalásról még nem sikerült leszoknom, de talán soha nem olvastam volna el enélkül például Hamvas Béla *Karneválját*, azzal a zavarba ejtő, zavaros, ógörög, latin, héber, szanszkrit, s ki tudja, még milyen nyelven írt szótöredékekből mixelt, oldalakon át hömpölygő kezdettel...

Nos, Babics Imre könyve legalább ennyire zavarba ejtően kezdődik – a külön nyomtatott, kötetet őrző *Szfinx*, a *Lepecsételt ajtó* nyitóverse, az ajánlás után: *Ezt a könyvet kevés embernek ajánlom. Nem is ismerem őket. De el kell jönniük, különben „csak” Istenért éltem.* Zavarba ejtő a *Gyarmati emlék (verses gyorsregény)* a durván munkált, ollózott kollázsok közt csak így: „fejezet” kezdettel lapra szórt, kegyetlenül gunyoros próza, s az olykor keresetten erőszakos, bökversjellegük ellenére furcsán koherens, egységes szerzőt feltételező, fejezetzáró csatanóként ütemesen elhangzó versek. Mintha Bill Blaise Björn Leon y Nuss (leoninus – ez is egy keserves vicc, a hős neve) kalandjainak számozatlansága egyfajta töredékességet is jelentene. A verseket mintha direkt tenné ki egy teljesen más íznek a szerzőjük – akinek a bőrébe bújt Babics Imre, a formaművész, az erős szavakat kifinomultan használó, e versek „szerzőjénél” messze cizelláltabb hangú költő... bizonyára szerepe lesz e versek „szerzőjének” a könyvben, de ettől még zavarba ejtő az a kíméletlenség, ahogy a nyelvünk szavaival, a rímmel bánik, így, a kötet nyi-

tásaképp (hiszen a nyers, keresetlen versek alkotói szerepjátéka alól nyilván az amúgy slókat – a Mahábhārata mértékét – magyarul meghonosítani akaró, kisujjból rendre hibátlanul és hibátlan szépséggel verselő költő valamilyen hátsó szándéka kacsint ki ránk). A kötet alcíme: *Ének*. Már itt eposzi ízekre számítok.

Nagyon jó. Fenn a bolond feleségem, alattam a Föld, a mögöttem lévő ronda virágtartóból ronda tahók már másfél éve kitépkedték a növényeket, és az orrom előtt árvíz. Hát érdemes élni?

Persze hogy rögtön előrelapoztam – hogy egy teljesen más szerkezetű, de legalább ennyire kegyetlen, ismeretlenek közt folyó párbeszédéből és belső monológokból álló szövetbe bámuljak, legalább ekkora értetlenséggel. Ahol a belső monológok amúgy feneketlen ihlettel szótt hexameterben tülekednek. A Havanna-lakótelepre csöppent olvasó (megint csak) kapkodja a fejét. Ki beszél? miért így? Lassan bomlik, különül a három hang – mindhárom nevezetlen: a feleségével diabolikus diskurzusban közönyös macskatulajdonos, a kocsmából moziba tántorgó alkoholista s a villamoson zötyögő látnok hangja. Lassan oszlik a homály – ahogy a *Szfinx* mellett átléptük ezt a küszöböt, ahogy megmarkol és nem ereszt ez a kíméletlen, szinte szociografikus látásmód ebben a kifacsart, oldalakon át ijesztően pontos formáltságban: mítoszlevegőt árasztó hexameterek szövegközegében.

A szerző tehát az első oldalaktól láthatóan nem keresi az olvasója kegyeit – sőt, így, az egész ismeretében kijelenthetem: a maga látomásán soha nem csorbít az olvasójára tekintettel. Persze hogy érthetővé válik így az ajánlás: a már említett *Karneválnál* is magyarázatszegényebben elindított szövegtömbök ránk zuhogása valóban hamar válik olvasót próbáló, kegyetlen menetté. Vesszőfutássá – ami így, az egész ismeretében hallatlanul bátor gesztus, mainapság annyira nem is jellemző. Nekem a szövegből áradó erős, mitikus levegő segített benne maradni – szeretem, amikor így, ennyire többről szólnak szegény, elhordott szavaink, amikor a körénk (akár a panel-szenny elszórt kockái köré) egy minden ízében teljesebb világlátás érzete bomlik. De tényleg bátor dolog így, oldalakon át Szentkuthy módjára leckéztetni a könyvet kézben tartó elmét, szinte pofozni: *ezt se tudad? És ezt is rosszul?* Tényleg bátor dolog azonnal a mély vízbe lökve egy Várkonyiénál összetettebb, komplex és személyes világkép légcseppjeit apró buborékok gyanánt vízbe szórní, és elvárni, hogy az elmerülés közben belőlük vehető levegő legyen elég...

Erős, sűrű anyag ez, amiben az olvasó merül, egyre mélyebbre – egyfajta sötétben hagyásban az egész értelmét illetően. Mintha egy kőfalba diffundálnál. Nekem úgy a háromszázadik oldal környékén derengett fel először, hogy mit őriz a Szfinx, minek van lepecsételt ajtaja – amikor megértettem: **Emlék**, az egyik főhős verseit olvastam a *Gyarmati emlék* lapjain. Ez a felismerés juttatott odáig, hogy tudatosan is belássam: ennyire erős, sűrű anyagot csak erővel lehet olvasni – az olvasójától is megfeszített figyelmet, munkát követel. Viszont ez a felismerés hitette el, a feltároló fénye, hogy érdemes ezt az erőt, ezt a munkát az olvasásba fektetni. Mert itt, ennyi szó után jelentem csak ki: ez a kötet a maga nemében jelen irodalmunk egyik csúcsteljesítménye.

„Megvan! A boltban meghívom magam egy közepes gombóc unikumra és beülök vele... és beülök vele, mondjuk a... mondjuk... mondjuk... mondjuk már, apafej! Fórum mozi? Jó lesz? Jó lesz. S azzal a tagbaszakadt fickó, aki első pillantásra szerencsevadásznak, marcona, zord és hétpróbás szesz-csempésznek, rideg ámde belül lágy és érzékeny zsoldosnak látszott, végre elindult”

A függőnyt széthúzták. A világos sáuban látta a lötytyedt testű, lomha, kövérkés férfit a legközelebbi ülésre lerogygni.

„Na tessék! Csak beidétlenkedte magát a töketlen. A francba! Nincs nyugalom soha. Itt csuklik majd és bőfög. Állat.”

Számomra mélyen evidens, hogy valójában nemigen van ismert irodalmi rokona. Joyce *Ulysses*ével, vagy a nyomdokain (akár ellentétes irányban) járók, mint például Thomas Pynchon köteteivel, avagy a dekonstrukciós nagyregények (magyarul például Bartók Imre regénytrilógiája) világával ellentétben a *Gnózis* szinte építészeti konstrukció, szigorral megtartott rendje a szemünk láttára felépülő szöveg-piramissá összeállva egyértelműen beavatási céllal követeli: e piramis egyik élén járd a magad megértésig érő útját te is végig. A töredezettségéről lemondó embernek, akinek a megigazulását elmeséli, olvasóként válj az egyik elemévé magad is. Az antik mérték műveinek rilkei megidézése jegyében követeli: az elolvasása után nem maradhatsz ugyanaz. Ezt az igényt ilyen ruhátlanságban Hamvas Béla *Karneváljában* ismertem és szerettem meg – nem véletlen, hogy ha rokonítom, akkor kizárólag ezzel a koncepciójában hasonlóan teljességigényű munkával.

Hamvas a maga művében gátlás nélkül vonná ugyanígy a kötet feltárlásába az olvasót, a kritikust, bárkit – kijelentve: senki nem áll kívül. Gátlás nélkül tárja fel: amit megalkot, az hőseinek (a mesélőnek és a mesét lejegyző ügyvivőnek) egyfajta tükre – s az én megértésének számunkra egyetlen lehetősége ez a senkit ki nem hagyó tükörállítás. Kísérlet az egész *miben vagyok* megértésére, s hogy ennek tükörképében végre látsszon: kicsoda vagyok. A *Karnevál* ekképp nem szükségképpen Hamvas Béla tükre – hanem a tükörgyártás módjának felmutatása, az elvégzett munka felmutatása. Az olvasása által születő megértés: csak a módszertan megértése. A munkát az olvasónak magán, léte vegyelemein aztán ugyanígy el kell végeznie. Babics Imre vállalkozásának halatlan izgalma ugyanígy gyökeres. Mintha a maga számára megértve a példát, megalkotta volna ugyanígy azt a módszertant, amit az eltelt idő (s a vele tett tapasztalat) a számára hitelesített módon sugallt. Nem szükségképpen a *magá tükkrét* – bár a történet számos eleme mélyen a saját bejárt út göröngyeibe túr, az alkotó különösebben nem is rejti a gyökérzetet, ahol kapaszkodik.

Hiszen Leon y Nuss sajátos pályarajza a bakonyi faluig: Bakonyszücsig való éréssel (ahova aztán a történet megfelelő pillanatában az egyik szereplő is kertet álmodik), a *Gnózis* alkotójáé is – még ha a tételes módozat gyökeresen különbözik, akkor is. A felismerések egymásra rétegződésében a *Gnózis* piramis-épülése és a *Karnevál* alkímiai menyegzője ugyanúgy a hagyományok mélyelemeinek biztos kezű használata által válik hitelessé. Miközben süt mindkét műből: a hagyomány hitelesen soha nem megidéződik, mindig

újrateremtődik. Nem halottvirrasztási szertartás egyik sem – de mind a kettő szertartásszerű (miközben gátlástalanul humoros, keserű, bölcs és bolond – azaz megéli a megélhető lehetőleg teljes spektrumát a hősein át). Az alkotói attitűd alapvetően rokon – olyannyira, hogy a *Gnózis* bizonyos rétegeit bizonyára teljesen másképp értem (értem félre) a *Karnevál* más ízekkel a megértésre felkészítő ismerete nélkül. Nyilván nem állítom, hogy annak átélése nélkül ez a kötet nem tárulkozik – de nekem mindenesetre sokat segített. Azt viszont biztos állíthatom: *Karnevál*-rajongóknak Babics Imre munkája nemcsak ajánlott, de egyenesen kötelező.

Tudta: a Ráérős-kultúra felébred a szívben. Ébredszik, mert minden az emberi szív, s kitörölni semmit nem lehet onnan, a csillagokat sem. Akármilyen szülte világra a csillagokat, míg emberek élnek, minden csillagok ősi vetése a szívben. S szív nem aludhat. A fémek elalszanak újra a tenger mélyén, s roncsstemetőkben. Az ásványok szuszogása fájdalmas, mint jól meggyötröttek szuszogása, újra elalszanak. Emberi szív nem aludhat, a szellem alszik.

Vizionáljon a sok rovarember! Az ősi Ráérős-kultúra felébred, s majd a vetése körbeforog szívükben! Vizionáljatok és a csillagok ősi vetése ledől a cipőtök elé!

A Ráérős-kultúra hibernáltatta magát a szívben, mert hisz a kőköröket, sietős piramist, gyors zikkuratot már senki se érti, de a szív nem aludhat, benne felébred minden!

Vizionáljatok!

Hiszen amúgy persze hogy minden egyéb értelemben is tükör! Kegyetlen, szociografikus tükre a kilencvenes évek végi teljes értékválságnak, a mindmáig fokozatosan romló körülmények közt egyenletesen zuhanó létminőségnek, a lakótelepi létezésnek, aminek a Havanna ugyanúgy és sajnos ugyanolyan emblémája ma is. A társadalmat mérgező vegyelemek rajza hibátlan – és ma pontosan ugyanúgy érvényes, még ha valójában tényleg csak pontos kerete, katalizátora (olykor indikátora) egy teljesen máshová elemelt, minőségében máshová igazodó történetnek. A környezet részeként feltűnő mellékalakok olykor már a feltűnés módjával, azonnal megteremtik azt a szolidaritás minden gesztusát sutba hajító, valójában önmagát egyfolytában felszámoló társadalmi keretet, ahol valóban a „környezet” lényegtelen „részeként”, gépies és kiszámítható pszeudo-létek biorobotjaként lehetnek aztán a hősök köré festett kulissza. Nem csoda, ha ebben az egyre nyíltabban üresbe zuhanó közegben az ember mély magárahagyottságban kizárólag önmagával törődik akkor is, amikor a *mindenkit* mentené.

Ez a magára hagyott pár hős abban is tükör, ahogy magadra ismerhetsz bennük. Én különösen az egyik hexametrizált belső beszédét türtem nehezen – nyilván a benne megfogalmazódó világhoz állás bűnében ugyanúgy bűnös lévén. Olykor napokig képtelen voltam kézbe venni, megelégtelve a szegény meglehetősen kínos érzetét – hiszen csak egy könyv, csak irodalom... persze... Ahogy azt Móricka elképzeli! Sose csak egy könyv, sose csak irodalom – bár kivételes, amikor ennyire nem az. Van abban valami félelmetes, ha az olvasmányélmény ennyi távolságtartást sem enged. Van abban valami bölcsesség,

ha valaki ilyen mélyen felhorzsolja önmagát, hogy minden klinikai csináltság-íztől mentesen teremtsen (persze hogy) koherens különbözőséget. Néha elgondolkodom rajta, mekkora fegyelem kellett ehhez az eltartott fókuszhoz, milyen hosszan feszített új húrjáról repült aztán rendre a húsba vágóan pontos találat. Ez a kötet kilenc éven át készült... Várkonyi egyszer így idézte az egyiptomi közmondást: *Minden fél az időtől, de a piramisoktól maga az idő is fél...* Néha elgondolkodom rajta, milyen ára lehet egy ennyire teljes érzetű (még egyszer leszögezném: messze nem pusztán *irodalom-érzetű*) kötet-piramis megírásának...

II. A piramis elemei

Macska, világtengernyi. S jégtömb úszik a perzsa macska szerelmén. Testből testbe csap át ez a tenger. Jéghideg és viharos mindig; nem tűri a könnyű lélekvesztőket. Gonosz asszony volt az a macska és azelőtt egy macska az asszony. Egészen az ősi kezdetekig letekintve a tengeri hintapalinta így ment. És már most vezekelt azutáni, kegyetlen létéért az az otthon szundító cica. Akkor majd gyönyörű nő lesz, de a mostani férfi csak emlék. És a hiánya a kárhozatot kivetíti a Térbe, hol kifacsart húmek – kiürült töltényhüvelyek – majd szétszóródnak szívsebeik nyalogatva.

A férfi emlék, és nem tudja, kié, mert hisz sosose hallott róla, de ő kell. Jéghegy, hol a kígyók tekeregnek. Pillantása akár anakonda kicsap jaguárra lomha folyóból. Ő kell, messzire tűnt ölelések krákok csápjai közt porladt el tengerek árján.

Mert nevetés az egész lét és a talpazata **Semmi**. Három hős. A Dél-Pesti Kórház pszichiátriáján találkoznak, ahová az „egyiket” katatón állapota miatt, a „másikat” (a megszökött „egyikkel” együtt megejtett) pucér esőtánc miatt zsuppolták be a demens öregek közé, Józsi, a nem enyhén fasisztoid ápoló karmaiba – s van még a „harmadik”, akit egy zsebben felejtett telefonszám von bele (látogatóként) ebbe a találkozásba. Az első kulminációs pont – hiszen számunkra, azaz az olvasó számára csak innen lesz nevük. Milyen érdekes, hogy az „egyik”, a legkevésbé világunkba kötött lény, **Béla** nevét ismerjük meg először – milyen érdekes, hogy a polgári, becsületes nevét (úgymond) mindvégig csak Horváth Bélának ismerjük; annak a nevét, akinek erre a legkevésbé van szüksége. Hiszen a társainak a szemünk és fülünk hallatára ő ad új nevet, amit azok azonnal felvállalnak – s mi csak ezeket ismerjük. A macskatulajdonos, depressziós feleségével szeretetlen egymáshoz kötöttségben szenvedő, a Havannán tudta nélkül egy egykori szentelt térben, csak Béla számára látható *aranyszín fejben* lakó „úr” így lesz a hármas számára (s számunkra) **Emlék**. S a halál szelétől legyintett, saját indulataival hiába küzdő, öngyilkos hajlamú (immár kigyógyult) alkoholista így lesz a hármas számára (s számunkra) **Atkó**.

Háromuk közül Emlék számára ez a találkozás könnyedén fülhatna nevetésbe. Csakhogy Béla tényleg látja. A lényét. A szeretetlenségben vergődőt, aki akárhány „reinkarnáción” át ugyanaz a kudarc: aki szeretné, azt nem szeretheti; s akit szeretne, az macska képében kísérti éltén át. Béla tényleg látja: tényleg belelát a fejébe. S Emlék fejében kibontakozik a (Béla sugallta) terv – amihez mind a hárman kellene. Egy eszelős, örült terv: a szakrális terroré,

amely visszalassítja az emberiséget a Ráérős-korba, amely visszaállítja mélyen anyagba merült létünkben a líra-világuralmat. Emlék már látja Atkót, a terv világi részének végrehajtóját, és Bélát, aki majd összegyűjti öröklátása által a világban szabadon úszkáló lírát, versek özönét, a leírt, elgondolt és elfelejtett költemények óceánjából annyit, amennyit csak tud...

S ez a sajátos, parádés természetességgel leírt mitikus alaphelyzet köti aztán az olvasó figyelmét végképp a kötetbe, ha a szavak akadálypályáján elhatolt idáig. Nem kell tényleg különösebb ismeret hozzá, vagy tájékozottság, hogy lássuk: a világunk egyre komolyabb bajban van – s az elkövetett hibák garmadájának valóban a körülöttünk elterülő „elérhető mindenséget” profán, hideg, matematikával leírható halmazként kezelő szemlélet a legfőbb okozója. Soha ekkora tudományos-technikai ugrást nem hajtott végre az általunk ismert időkben az ember, miközben ökológiai értelemben vett valódi mérete sokszorosára hízott, vírusként szaporodva – de mintha ez az ugrás valójában zuhanás volna; egyre megállíthatatlanabb. Szemléletváltásra volna szükség, valóban, gyökeres szemléletváltásra, amely nem hagyja érintetlenül létünk egyetlen fikarcnyi tényét sem – de az eddigi kísérletek erre nemigen mutatnak számottevő eredményt. Babics Imre megfogalmazza a szemléletváltás kényszerét, anélkül hogy különösebben a szánkba rágná, sőt gyakorlatilag csak az alap-elemeit rakja elénk belső monológban, dialógusban, értésben és nyilvánvalóvá tett félreértésben; meghagyja nekünk: fűzzük egybe a magunk szája íze szerint. De pontosan megrajzolja a lehetséges szemléletváltás kudarcát is – hiszen itt rég nem a szemlélet kéne hogy változzon, de maga a szemlélő.

„Most küldj jelet ebbe a bűzös, mocskos lépésben haladó léleknyomorító tákolmányba, a Sátán konzervesdobozába, Béla! A Sátán konzervesdobozába?! Megálljunk egy-nyolc ásonyomra! Hogyan jutott eszembe ilyesmi? Béla, te Horváth Béla! Te képetető! A jelet benn kell megvárni, világos teljesen. Ez nem az első jel. Hisz franc se akarta az alkoholista pojácát gondozgatni. Azonnal megbántam. Mialatt a szám mozgott, megbántam. Az ígéret kötelez, már mindegy. Azonban jó tisztában lenni a ténnyel: Béla irányít, Béla beszélt. Hogyha akarja, bábujaként gügyögök. »Gondját viselem.« S az öcsémet nem láttam két éve. Apámat négy. Feleségem gyűlölöm, és egy részeges állatnak gatyaugyben itt buszozok le-fel ocsmány bunkók közt. Csoda. Hát az. És röhej egyben. Jól van, Bélám. Én is igyekszem majd.»

Aki a Béla által látott (csak a lélek szemével látható) aranyszín fejben lakik – a maga lakásában, egy Havanna-lakótelepi panelház hatodik emeletén, a férfi, aki Béla keresztiségében az Emlék nevet nyerte, maga a tömény intellektus. Persze – ki más lakna a fejben... Mély kiábrándultság, életuntság, céltalanság – csupa „nélküliség”; a *Gyarmati emlék* költője – a regény bevezetés utáni kezdő mondata tőle: „Hát... ez az. Ennyi. A korszak is ennyit tud csak?” – azaz senki többet, mint ő maga. Ez az ember ráér. Munka avagy foglalkozás nélküli? Miből él? Sose tudjuk meg. Emlék: szeretetlen kapcsolatban a feleségével, s szeretetteljes ölelkezésben a perzsa macskájával: Bnuckóval. Emlék: az egymást kergető, megvetéssel és önutálatlaltal itatott mondatok atyja. Hideg. Elme. Mélyen megvetve a maga körül értelmetlen célokat hajhászó emberforma lényeket,

a szeretetlenség elől hol depresszióba, hol más karjába menekülő (belé reménytelen szerelemmel szerelmes) feleségét, de legelső- és nem utolsósorban saját magát.

Emlék a tervező. Aki felépíti a tervet a líraviláguralom megszerzésére, aki megtervezi az utat, hogyan szerezzenek pénzt, sok pénzt (Béla képességeit megcsapolva), aki létrehozhatja Atkóval a gondolat zavartalan terét, a lakása alatt s felett minden lakást megszerezve s összenyitva – létrehozva az elme kútját, aminek magasában kifeszített függőágyában függeszkezhetsz, mint egy soha lábát a hálójából ki se tévő pók. Aki saját démonával hadakozva visszaszerezné s veszíti el végképp a feleségét. Aki rühelli az *olcsó gyáva megoldásokat* – de mindig akkor nyúlna a dolgok után, amikor kizuhannak a keze ügyéből. Az elvesztés gesztusában, amikor a feleségét egy lövöldözésben golyó éri a bárban, ahol dolgozik, érti meg az asszony jelentőségét a maga életében, de más a megértés és más az életbe helyezés. Az asszony figyelme halála után is kíséri: *s nézte őt hatalmas mélységes szeretettel*. Beleköltözik a tekintetébe, annak a tekintetébe, aki csak saját meccseinek viszonylatában tudta tekintetbe venni.

Emlék elégetett verseivel nyílik a könyv – és különállásának teljes vere-ségével ér véget... A versek elégetésének gesztusával helyezné magát is ki a tudat delíriumának állapotából – mintegy a Béla által halászható mindenségbe hamvasztva őket –, de ezt a „kivüliséget”, az általa elképzelt líraviláguralom állapotát így nem érheti el (a titkon magára büszke – aki várja, Béla mikor hoz végre neki a túlból a saját műveiből is). Nem éri el az elme, a meztelen elme nem érheti el a szakralitást: hiszen mindig terror, mindig hideg és részvétlen, átölelhetetlen jég; mindig fasizmus és erőszak. Folyvást csak fejben dől el... s alkalmanként mindenki (bárki) a terhére van – még azok is, akik tervének részesei. Bizonyos szempontból neki van a legnehezebb dolga: *meg kell gyógyítania* önmagát. Emlék útja elveszíteni minden kapaszkodót – aki az elme kútjának mélységével való évődésben lelte örömét, annak meg kell tapasztalnia a zuhanást. A hármas nagy, alkímiai egyesülésében ő a veszteségei által így találja meg azt a nem térbeli értelemben vett „helyet”, ahol a másik kettővel végül azonosulhat.

„...a kisfiad itthon épp zuhanyozgat távoli, drága mamácska, jeges víz ömlik erőtlen kis testére, gyomortanyasít kell túrnie, öklözi, kézzel csapkodja turáni őseréjével, az ötlet igencsak avas, ki találta fel sejteltmem sincs, de szerintem századok óta így bántalmazzák a rakoncátlan beteget száz s száz diliházból sok százban, mama, tudja, miért, mert így nem hagy nyomokat kezük... és olyan okból – stílusosan – kifolyólag, kedves anyám..., hogy azonnal, abban a... századmásodpercben hűl le a bőr, így... így, anyu... nem jut idő, anyukám... belilulni... szegénynek”

Atkó teljesen más eset – a hármas szereposztásban külön megtett személyiségfejlődés tekintetében ő a bajnok. Hiszen bajnok amúgy is, (s ahogy a szótó sugallja) folyvást bajban. Indulatait nehezen zabolázó test. Az egykori lelenc-múlt evidens alkoholistája – aki Béla hathatós segítségével kijózanodik – elkezd felépíteni magát: először izmokat, aztán technikát gyűjt. A kéz – aki ezzel a szereppel amúgy soha nem békül. Főleg akkor egyre nehezebben, amikor

egyéb testkiterjesztések: vagyon és hatalom halmozásába fog a líraviláguralom érdekében. Van ebben valami pompázatosan ironikus – ahogy ő is a saját belső akadályai kivételével hadakozik. Mert a kiterjesztett test elképzelései mindig alapvetően naivnak bizonyulnak. Mert a problémákra talált megoldásai (persze hogy) csak újabb problémák garmadáját termik. Más kérdés, hogy ez a naivitás vezeti a hármast meglehetősen extrém közös életébe az események egyik legfontosabb katalizátorát: Xéniát. A kislány árva, az őt egyedül nevelő nagyapját Atkó a skinheadek kezéből szedi ki – s annak halála után az egykori lelenc magára veszi Xénia gondját. Akkor is, ha aztán messze nem ő lesz a hármastól a kislány számára a legfontosabb – Xénia az árvaságával Atkó, az egykori árva számára az ideális csali.

Atkó, a nagy bosszúálló. Övé a bosszú. Tény, az elégtétel-vadászat toposza annyira mélyen a kultúránk része, hogy szinte nincs most akcióba ágyazott mese nélküle. A személyesen végrehajtott bosszú a legtöbb ma leírt és forgatott történet veleje – lehetőleg „társadalmi igazságérzet” által hitelesítve, a törvény kiskapuival szemben tehetetlen hivatalos szervek helyett cselekedve, magányos hősként a kartellek, maffiák, korrupt politikusok ellen. Mintegy átnemesítve azt, ami amúgy meztelen, szürke erőszak – a szituációban erősebb terrorja; amin valójában nem változtat, hogy jobbára szintén terrorista ellen alkalmazódik. Atkó, a maga technikáját kidolgozó atlantiszi makákó – még a neve is egy gonosz tréfa, hiszen a vállán „megjelenő” szárnyas majomtetkőről kapja –, ő a megtettesült szakrális terrorista. Ő a kéz, Emlék ötleteinek végrehajtója, legyen a rövid távú cél a pénz fialtatása, a vállalatcsoportok menedzselése, avagy tízemeletnyi szellem-kút padlóba vágása lézerrel. Igaz, a maga kisszobákból egybenyitott kútját csimpaszkodni való kötelek garmadájával szövi – amiken nem a gondolat jár le-fel...

Az útja ezért a leghosszabb (avagy a leglátványosabb – nézőpont kérdése). Először el kell élnie, meg kell élnie (teljes spektrumában) ezt az annyszor végigálmódott szerepet: az igazságtevőét. Meg kell erősödjön, testben és fortélyban, hogy valóban átélhesse magát a terrort, hogy eljusson benne a végső-kig – amikor már ölné. Bizonyos szempontból neki van a legnehezebb dolga: hiszen *le kell győznie* önmagát. Hiszen a legkülönbözőbb módokon próbálkozik a felszabaduló gátlástalan energiák strukturálásával (kordában tartásával); a krimiírástól a kertművelésig. A krimiírás Babics Imre talán legleplezetlenebb kritikája a lektúr felé, egyszerűen Atkó személyén át megmutatja, milyen alapokról születik (jobbára az író-testek ilyenén fazonigazítása nélkül) a hideg szívvel gyártott, akár jól elkapott tömegcikk: egy rétege (legtöbbször az alaprétege) mindenképpen elégtételmese, mégpedig a szerzőé. Az meg külön imádni való (és Babics részéről szelíden önreflexív), amikor Atkó Bakonyszücsön telekhez jutva kertész lenne, fát nevelne... hiszen Béla a Ráérs-kultúrát teljében látó segítsége nélkül teljes kudarcra volna ítélve. A végén eljut odáig, amikor már csak *gátat szab* a más erőszakának – így találja meg azt a nem térben vett helyet, ahol a másik kettővel azonosulhat.

- *Khm... és most..., khm... ebben az életedben... szeretnél angyal lenni?*
- *Igen.*
- *Igazi angyal. Szárnyakkal, lángpallossal, vakító, hófehér lepelben. Akarod?*

– Igen.

– Azért kérdezem, mert..., tudod, Bélám, ha nem félnék annyira Istentől, sokkal többet tehetnék érte.

– Tudom.

– Viszont bármennyire is félek, nincs más lehetőségem. Csak te segíthetsz nekem abban, hogy bevezessem a szakrális terrort, és a költőiség eluralkodjon a földön. Csak te. Voltaképpen Istent kell megváltanunk, nem a világot.

– Igen.

– Nem akarom a hatalmat. Nincs szükségem vagyokra és hírnévre, tudhatod.

– Igen.

– A lélek fenségét akarom megerősíteni, fontosabbá tenni mindeneknél. Semmit sem akarok elvenni az emberektől, mindössze azt akarom, hogy a költőiség mindennél, érted? mindennél erősebb legyen.

– Igen.

Ez az *Igen* Béla arca, kifelé. Ezek a gyönyörűen koppanó egyszavas mondatok. Amit borzongatóan egyensúlyoz ki a belvilág, a belső monológ folyamatos áradása, ahányszor csak az írója kegyéből szóhoz jut. *Kulturált lény szellemi síkon jár a világban.* És nem sajnálja tőlünk útjai leírását. Horváth Béla, az egykori kertészmérnök, aki látja a Ráérős-kultúrát, a növényt a maga teljében, aki látja és utazza a teret s az időt: az Időfát a maga teljében – s mindez katatón „diliházi növényne” fonnyasztja; látszólag a testben igen vézna alak csak egy nyitva felejtett szemmel elalvó elmebeteg. Egy emberi kóró. Pedig Metatron – azaz ahogy ő fogalmaz: előangyal. Furcsát mondok: minden idevágó keleti és nyugati tudásunk szerint Béla a tettnélküliségben, a bölcs nemcselekvésben volna a helyén – tényleg a diliházban, rácsos ágyban –, hiszen olykor azért elmászkál a járkálva is alvó eszement. Béla valójában kizárólag Xéniával talál ezen az „igen-nem”-en túl hangot, amikor mesél neki, amikor a kezdetektől egy sajátos folytatásos népmesészerű kalandjátékban tanítgatja mindarra, amit tud.

Béla, a tudatfolyam-úszó vershalász. Aki a világba sóhajtott utolsó versektől a könyvtárak nem őrizte kéziratokon át a szájhagyományban elhaló szövegekig mindent lát – ami a szakrális terrorhoz kell. S aki cselekszik, aki Atkót első találkozásukkor megmenti magától – s megtisztítja. A tanácstalan megvilágosult, aki megvilágítana. Aki kezet és tervezni képes, a világ csapdái között eligazodó elmét keres – a szegény pára: a magában cselekvőképtelen lélek. Akinek aztán folyvást az erőszak csábításába csúszkáló kezet kell lefognia, akinek aztán folyton az elme által félretervezett cselekvést kell igazítania – a *maga* árán. Aki felnyitja Xénia, a kislány harmadik szemét Emlék utasítására, aki jövőbe hatolva a lottón megszerzi a líraviláguralomhoz szükséges profán uralmi eszközt: a pénzt... Mennyire pontos pokol ez – hogy a vágybeteljesítések útján a világot menteni akaró hármas is már a kezdetekkor úgy téved el, ahogyan mi mindannyian, akik befizetjük a bolondok adóját! Az oda vezető út megerősítő tanulása nélkül annyian szeretnénk azon a keresztúton állni, ahol a vágyak azonnal teljesülhetnek, ahol már minden feltétel adott, hogy... mihez is volna adott ott minden feltétel? Ez a keresztút valójában egyfelé vezető „kút” (nemében a

legszellemtelenebb), épp egy bolygónyi „egész társadalom” szédeleg a szélén – de feneketlen, betölthetetlen, ha a szerencse négylevelű lóheréjén behullsz, sose érsz a fenekére...

Béla beavatkozik – és ezért mindig megfizet. Mindig elfonnyad a teljeséből valami, mintha a valóságunkhoz változtatva simuló szakralitás az érintés által veszítené azt a többletet, amitől a léleké. A földbe ágával markoló növény, a fénybe kitett gyökerekkel. Ahányszor csak Béla kénytelen menteni Atkót vagy Emléket, elveszít valamit abból, ami angyallá tenné – és be kell avatkozzon; másból sem áll a mese, mint Béla különböző valóságba nyúlásairól. Amint nem szellemi síkon jár a világban, hanem átnyúl a miénkbe a szellemi síkról, úgy csoffad az angyala varázsa. Az „angyalszabadító” Atkó nélküle a kapuig se jutna el – s még számos esetben be kell avatkozzon, amikor a hármasként két aktív tagjának létbe nyúlásai a szükségképpen hibás eredményt szülik. Persze: „téved és téveszt” ő is – hiszen a maga teljesebb viszonyrendszere szerint dönt, amikor cselekszik. S ez a mi valóságunkra nézve bizonytalan kimenetek garadáját szüli – ahol a tévedés az evidens, ott a helyes cselekvés a tévedés... Bizonyos szemszögből nézve neki van a legnehezebb dolga, hiszen felébredésének teljesen *el kell fogynia*, hogy megtalálja azt a nem térbeli helyet, ahol majd a többiekkel azonosulhat.

...És választva a rutint és szorgalmat s mechanizmust, elmenekültek. Utolsó szellemiségtöréddel a rendszer létrehozása még megtörtént, majd beleveszve az önmaga által megszerkesztett nagy mechanizmus gépezetébe, már-már porszemként, mely feltart és akadályoz, eltűnt még eme kis töredék is. Nagy tagadás volt ez, rossz példa.

Azóta a természetvárba harangszó nem jut az úrból. Fényből és szeretetből öntött nyelv kongatja az úr falait, s a haranggömb állandóan zeng, mert mindig Egész van. A roppant nagy tudományt rejtő építményekbe harangszó nem jut el. És kihalása ezért lehetetlen a józan természetrendnek: nem vár rájuk az Úr; az örök élet vár rájuk, nem öröklét...

...És van-e angyal a természetvárban? Lenne-e mersze egyvalamely gyönyörűnek mély kamrákba lebukni, hol közöny és örök élet van, lárvák nevelődnek, lélek nélküli lárvák, eszköze mind a királynő önfeladásának, régen volt ősei rendszert óhajtó vágyának? Lenne-e mersze? Lenne-e mersze a szűk kis járatokon, folyosókon, termeken át csak egyetlenegyszer végigkúszni a szárnyai nélkül, az Úrnak csillagtűz-oltalma, sugárzó fényei nélkül, és a királynő ormóttan testét simogatni, s felvillantani őfőméltósága előtt, hogy egykor rég megszerkesztett univerzuma nem más, mint a magány megtesztelése?..."

Béla mélyen lelki „órangyala”, Emlék állandóan csikorgó elméje és Atkó örökké feszülni akaró teste – ez az első és legnyilvánvalóbb réteg, amely mentén egymásra hatásukat érteni kell. Füleki Gábor a *Gnóvizist* máig a legalaposabban összefoglaló nagyesszéjében (*Piramiskönyv*, Irodalmi Jelen, 2016. 04.20.) felhívja a figyelmet a szövegben elejétől végéig állandó rejtettalany-váltásra, ahol csak a szereplők általunk egyre jobban megismert jelleme/jellege árulja el, éppen ki beszél – s ennek jelentőségére, hogy ez a narratíva valójában az *emberi lény hármasként tagozódásának Doppelgängererekbe való kivetüléséről* szól: ahol Béla a lélek, Emlék a szellem és Atkó a test. *Továbbgondolva: Atya,*

Fiú és Szentlélek. Esetleg Brahma, Visnu és Siva istenháromassága. Az örök egy-kettő-három szentszámossága, önmagába visszatérése. A mű szerkezetéhez mintául szolgáló piramis örök-egy-pont csúcsába összefutó három él. Szeretni való gondolat, hogy sokasodásunk valójában töredezés, hogy az egyén valójában minden deklarált szuverenitása ellenére azért ennyire tehetetlen a választásaiban, mert valójában tényleg a boly tagja; s erről semmi sem árulkodik jobban, mint hogy mennyire fél.

Ez a fél-elem a másoktól és saját magától egyként rettegő Atkóé – aki a testépítés, a félelmet provokáló test és gesztusrendszer izomnövelésének tév-útjával javítaná az egykori elégtételeit gondolatban vadászó lelenc félelem-tévedését. Ez a fél-elem Emléké, aki legszívesebben ki sem mozdul tíz emelet mély elme-odújából, aki e félelem életben tartásáért leszerelteti a kút alján kifeszített biztonsági hálót – hiszen pontosan a félelem okán érzi egyedül, hogy él, tehát a félelmét ő is egy másik félelemmel gyógyítaná. Ez a fél-elem Béláé, aki ugyan nem fél másoktól vagy magától, de immár annyira nem, hogy saját lényéből minden moccanó indulat hiányzik – s aki mégsem maradna a félelemtelenség ilyen katatón állapotában, ha ez a teljes tehetetlenséget jelenti. Ezt a félelmet (az egymástól valót is...) szünteti meg az a lassú, következetesen ábrázolt folyamat, ami az egymás megbecsülése nélkül való kis különútjaik végső fogytáig tart – az utolsó szökési kísérletig; s Béla fogytáig, akinek minden szellemben tett gesztusa értelemyszerűen hat vissza az őt hordozó testre. Hárman együtt adnak ki egy egészet, ahogy Hamvas Béla *Karneváljában* Bormester Mihály három fia (az alvó, a fél-álmodó s a majdnem éber) csak együtt adnák ki az apjukat (legalábbis Máté, annak a relációnak az „elméje” szerint).

Egy helyütt kapunk a szövegben erre a sejtelemnél konkrétabb utalást. Atkó (számunkra Béla által, a maga számára később jósnő által is) feltárt, életeken túli múltjának egyik sarkpontja a római legionárius, aki beteljesülhetetlen szerelmének tudatát nem viselve östulokkal tapostatta halálra magát. S emlékezzünk Emlék feleségének elmesélt álmára: *„Római százados voltál... Ott álltál a pusztaságban és viszonzatlan, fájdalmas szerelmed a térbe helyezted el, kisugározta, kilökted magadból a végtelen pusztaságba.”* Fogadjuk el: tényleg ők a piramis örök-egy-pont csúcsába összefutó három él. Miközben valójában pont felszámolhatatlan töredék létük okán képtelenek egymás viszonyában is (az utolsó pontig) a helyesre. Emlék manipulációi, Atkó elégtétel-útjai, Béla tehetetlensége a másik kettő szeszélyeivel szemben igen korán megmutatják: az elképzelt, szakrális terror által megszerzett líraviláguralom sem bontaná fel a körülöttük és bennük egyaránt lüktető „közeg” belső ellentmondásait – nem segítené őket külön-létükön belül az *egy* megszületéséhez. Béla látomása, ahol a következetesen járt úton meglátja, a sikerük hova vezetne, e kötet egyik legihletettebb betét-története: *A széthajtogatott fekete doboz*. Béla egyik vershalászata, az általuk provokált út végének „fekete doboza”, amit az „utolsó túlélő” jegyzett le:

...Aztán írt, megidézve az emberi szellem erőtlen hajtását lényében. Idáig. Ahogy kifakult a tinta, szolid, csigagyűrűs szél pólyálta be. – Felkap – mondta. Valóban. A porhüvelyéből fenn kitekerte

*s elvitte. A test lezuhant... Befejezni, kizárni
ezt a dobozt. Legutolsó emléktárgya a fajnak.
Nincs címzett... És én lassan nekilátok a rám mért
tervnek; a génbank tornyából fújom fel az ürbe.*

Ebben a tört relációban a hármás legnagyobb elérhető „sikere” ez az epozsi fekete dobozban rögzített kudarc volna. Mindazonáltal a mi megértésünk „negyedik éle” nélkül egyesülésük beavatás-története még inkább hiába volna – csak mint a Vers-tenger bármelyik, olvasatlan foszlánya. A történet akkor teljesül ki, ha elmesélik, és abban, akinek mesélik. Béla, Emlék és Atkó csak az olvasó jelenlétében, az olvasás által érkezhettek a „bárhová nyíló” sarokpontra a történet piramisának remélt tetején...

III. A piramis felépülése

Magányba zuhan majd Xénia, mert ha korán reggel felkel, szeme akkor megláthatja, a testetlen levegő csupa oszlop, s mert kreatúráknak mozgásai köztük: üres tér, folyton megváltoztatják a helyük s az alakjuk; megláthatja a szél árnyékát, s azt, hogy egy árnyék – bármilyen árnyék – hogy szárnyalna a földeredetbe, még mielőtt a sötétség felszippantja magába; megláthatja: a tűz sóhaj, csupa égbe törekvés, s csillagok árnya a tűz, s megláthatja: a víz a párolgásban nézi magát, és tükre a pára, s önnön hátát nézi a vízpárában a tenger; megláthatja: a föld a parányok egyetlen imája, és így önmaga gömbkatapult más őselemeknek; megláthatja jövődő röptét majd madaraknak, és azon okból, hogy belepillanthat tudatukba, és a madár repülése, akárcsak sörte a légben, s bámulhatja, amint a Teret madarak kikefélnek; megláthatja, a csúszómászók mintha örökké pergő dob felszínén élnének, s riadókból surrannak riadókba, akárhol is éri a testük épp a talajt, ami lüktet; megláthatja a hangyák, természetek és méhek kollektív összauráját, és a hiányt, ha egy is kirepült vagy messze barangol, és aurák örömét, ha fehérségük kiegészül újra a visszakerüléssel...

...ahová nem tarthat velük senki más. Xénia sem. Keserves ez a női sorokkal bánás – ha valamit, hát ezt kérném számon egyedül az író, Babics Imre amúgy teljesen érthető módon *így teljes* koncepcióján, hogy a „Nap műveletei” mellett nem adott túl sok teret a „Hold varázslatainak” (mindhárom nőalakja: Emlék felesége, Bnuckó, a macskabőrben őt kísérő egykori maja papnő és Xénia is valójában a történéseket elviselő áldozat). Nyilván oka van – mint ahogy annak a nem kicsit kegyetlen szerepnek is, amit a történetben a kislánynak szán. Oka, hogy itt a kiegészülés által nyíló ösvényre senkit nem rángathat magával (se beleegyezésével, se akarata ellenére) a kiegészült *Egy*. Hacsak... mert olvasás közben többször kísértett a gondolata, hogy a „Piramis negyedik éle” valójában a kislány: Xénia.

Aki Emléket a legtöbbet billenti ki a maga elégedett önteltségéből. Aki viszonyukban örökösen frusztrált kamaszszerepbe löki nyíló kamasz mivoltával Atkót. S aki a legközelebb jut Bélához, aki őt talán a legmélyebben érti, miközben fokozatosan egyre többször segít vereshalászati tevékenységében. A kislány jelenléte rendre a kötet messze legüdébb pillanatait hozza el a három

férfi nehézsúlyú légkörébe. Amúgy a fenti idézet környékén (melyben a hármas „jelke” figyeli a kislányt a „felébredése” előtti éjszakán) kapunk valamit Béla eksztatikus tolmácsolásában a Hold hagyományaiból, Xéniaval kapcsolatban: *vigaszmetafora ő, a humuszba bezártak fájdalmára a gyógyúr tündöklő ragyogása...* Ennek fényében valahol szomorúan evidens, hogy a *Sátán majmai* épp őt rabolják el, hogy a „betörése” után futtassák majd valamelyik kocsisoron.

A könyv messzemenően legkegyetlenebb része, amikor Xénia az őt elrablók szüntelen erőszakában gyalázva létezik, s a három hős *besoroltatik népes szolgaseregbe* (jelzem, inkább megalázó visszasoroltatás ez), minden különlegesség-érzetük felszámolja a tragédia. Amit aztán a kislány fejben folyamatosan mantrázott gyermekverse nyit – *a billog ütötte vereslő húson hemzsegő okos legyek, homokóra-fiúk* kisugárzása ugyanis elleplezi Béla szeme elől is Xénia hollétét; s csak így, kerülő úton, a vereshalással képes a kislány nyomára akadni. A kiszabadítás gesztusában mindhárman átlépi a saját árnyékukat: Emlék (az elme) tudatosan veszélynek teszi ki magát, Atkó (a test) legyűri magában a zsigeri, gyilkos bosszúvágyat, Béla pedig néma sikolyát betükké alakítva – azaz az ige mágiájával – szólítja a többieket, végre nem a kezével: a „szavával” nyúl mindenki közös delíriumába. Valahol kegyelmi állapot fogja el őket, ott, a bedesztkázott cellában: *bennük nyugalom, szeretet, csend, mély bizalom. S analógia, képzelet és hit. A kételyt száműzték szívükből... és fel-emelték archaikus fejük és fegyelemtől átítatottan vártak...* S Béla, kinek már nem volna szabad, hogy ehhez ereje legyen, kiemeli őket a megoldhatatlanból a tetőn át, s hazalevitálnak az *arany színű koponyába*. Akkor és ott (s lám: négyen), a legmélyebb ponton vannak a Ráérős-kultúrához a legközelebb.

Hajnali hétre Zürichre beértem, s ott már volt taxis, ki egy orvos félhavi béréért felvitt Budapestre. Fizettem, bár szétmorzsolhattam volna fejével a pörgő kis kilométer-számlálóját. Nem leszek attól jobb kedvű, és Xénia sem nyeri vissza bemocskolt ártatlanságát, ha a furmányos sokaságból egy megaláztatik. Egy, ki utálja a veszteseket, mint azt kifecsegte nekem, jó pénzü, hallgatótag úrnak. Elfog a rosszullét, ha anyagba merült nyomorultak elmélkednek az életről, amióta Dabásról más úton tértem haza, mint azt vártam. Ezúttal sem történt másképp: így hát letekertem a hátsó ablakot és nagyokat nyeltem szemináriumától. Minden győztestől hányanom kell, sok csalafinta taxistól diktátorokig, mert mind csak a gyengét tudja legyőzni, magát nem...

A kislány mindezzel együtt ebből a lélek-halálból (Xénia testében *belső siva-tag, noha magvak...*) képtelen a világba visszatérni – zárdába vonul. A személyében megélt veszteség nyílik aztán Emlék és Atkó számára az anyagban való mindent veszteségig: Bnuckó egy poszméhet üldözve belezuhan a panelkútba; s Atkó kertjét is csaknem maradéktalanul felszámolja egy forgószelel. A megnyitott ösvény bezárult – és megnyílt: a versek áradása Béla segedelme nélkül is immár szüntelen. Van ebben valami elemi logika – a piramis csúcsához közeledve elfogy az „anyag” a szereplők körül, a tárgyiasult szenvedélyek sorra hullanak le róluk, mint ahogy az egymás elől rejtegetett (kis, mocskos, avagy nagy, tehát még mocskosabb) titkaik is. Atkó számára végre nyilvánvaló, hogy Béla kicsoda, s Emlékkal való évődéseikben is egyre inkább egyenrangú partner.

A piramis csúcsához közeledve csökken a megtehető is – és minden sokkal jelentékenyebbé válik. Valamilyen szinten mindhárom hős átéli a leesés élményét – az égből zuhanó angyalét – gondolatban testben és képességben. Béla leejti magáról a vershalászt, a költészet élő dagálya mellett a maga röptére immár nincs szükség. Milyen gyönyörű, hogy ez a felismerés ajándékozza végül a szárnyakkal! Hazaútjuk a bakonybéli zárdából azzal a megszülető, valódi érintéssel: Béla kezével a két keseredett férfi vállán, ami tényleg gyógyít és közösséget teremt, minden démoni nélkül...

Atkó számára ez a zuhanás az égbe kapaszkodás egyensúlyvesztésében nyilvánul meg, amikor a *gallyakon állva* kísérli meg *tartani egyenességét*, felkapaszkodva a kertjében a diófájára, miután életében először kaszálás közben a költészet beszélt hozzá, közvetlenül hozzá, Béla segedelme nélkül is. Nem melleleg egy gyönyörű, sokértelmű *rubái*, amivel a líradagály hulláma eléri:

Kaszás

*Ring a fűszálban egy álom:
gondola négy pókfonálon,
s felhőtlen ég a léghajó.
Én a fűvet lekaszálok.*

Atkó itt ébred rá, nem történetet kell „gondolnia”, mint amikor idétlen alapokról elégtétel-krimiket körmölt: *az ember arra való, hogy ezer mítosz alkosson az Úrnak... itt lepi először a tengeri lélekvesztőn álló egyenesség látomása – itt és így nyílik neki (sorsában először) látomásban jövő.*

Emlék zuhanása komplementer – rímel a macskájáéra; nem csoda, hogy nem tud megtörténni ott, az utolsó elszakadási kísérlete (mondjuk ki: a tudat utolsó gögből szőtt reakciója) alatt, utazása közben a Himalájában. Persze csak miután *el is játszott* a zuhanással: bungee jumpingolva egy kelet-ázsiai, távoli viaduktról. Ez az elme! Ahogy eljátszik a gondolatával: *haldoklom...* Neki ez a játék tárja a líra dagályát, a gondolathoz tapadó vers, a *Big life* minden versszaka így kezdődik: *Haldoklom...* (hogy aztán magába zárt, aforisztikus módon jelentsen szakról szakra egészet – e vers tíz versszaka ezáltal tetszőleges sorrendben olvasható...). Tibeti, valódi zuhanását megtartja az élet árama – az *önfeladás az ősökba* a tudat éber jelenlétében nem merülhet. Vissza kell térjen csúcstól és forrástól (Béla utolsó erejével) a tutajra az óceán közepén – hogy együtt legyenek hárman.

Mindhárman tátott szájjal bámultak utána. Lángfagyibimbam szólalt meg legelőször:

– *A helyzet az, hogy most kissé értetlenül állok.*

– *A helyzet az, hogy most nem is állsz, de lebegsz, s nem is annyira kissé értetlen, hanem inkább teljesen ostoba arcot vágsz – dünnyögte Robin Hód elkeseredve. – Kíváncsi volnék, honnan szárnyaltál ide, hogyha nevé sem hallottad Méhrajvezető szektársnak?*

– *Ahonnán jött, ott nem fagyaltkeverés folyik. Ennyit azért már megtudtunk – szólt közbe epésen a társa.*

– Valóban nem. Mi az emberi faj mellé, őrizni születünk. És aki létrehozott, odavolt a harangok utolsó zúgásáért. És lángolt körülötte az ég s a föld teremtésünk idején.

– S pisztáciafaagylalt ízét érezhette a nyelve hegyén! – nevetett a két állat szimatolva.

– Lehetséges – mosolyogva fűzte tovább szavait már Lángfagyibimbam.

– Az ember, bár újjászületett, ugyanúgy eldobta magától minden esélyét, mint azelőtt. Mi, a lángfagyibimbam-nép, éreztük, hogy kinevetnek, semmibe vesznek minket. A többiek elmentek, keserűen a messi úrbe. Csak én vagyok itt.

– Te miért nem akartad a bolygót hagyni merülni a csillagtengerben?

– szomorúan nézett Torzonborz Tarzanborz Lángfagyibimbam kéklő szempárjába.

– Nagyon szeretem.

Ez a palackba zárt mese, az *Embertelen* című mese részlete, amit Atkó hív egyetlen szóval a rejtett sárkányösvények, ley-vonalak segedelmével, üzenetnek az üvegbe – s hajítja a körülötte elterülő óceánba: lelje meg Emléket, s hívja hozzá, és Bélához. Milyen érdekes... az én olvasatomban ez a mese Béla Xéniát szelíden nevelő esti meséit idézi. Úgy érzem, egyfelől így van jelen a kislány ott, a tutajon, az „utolsó kétségbe” esetben széttartó *Egy* összefogását markoló történetben. Másfelől mélyen meggyötört nőisége evidensen jelen van: az őket körülölelő, végül elnyelő óceán jelenlétében, mindnyájunk, az „élet anyja” jelenlétében. Amely a mítosz egykor tág és tisztelt közegében elnyelte Atlantiszt – a tisztító erejű, biblikus vízözön (amely furamód minden általunk ismert őstörténetben ott terpeszkedik a maga fontosságával a sumer agyagtábláktól a polinéz törzsek alig néhány évtizede lejegyzett meséiig). Amely ebben a frissen megszületett mítoszban, Babics Imre munkájában megszüli az *Egyet*...

Itt, az óceán szívéen lebegő tutajon a *három* közt elomolnak a különbségek. Egyre nehezebb követni, épp *ki* gondolja a *mit*, a körülöttük (egyre inkább *körülötte*) fogható magány egyetlen ellentettjéről: a kozmoszról. Valóban mítoszból szótt, eleven, fantáziadús, analógiáktól hemzsegő kozmológiát kapunk itt a végén – hogy aztán az egyesülő hang az elfogyó terjedelmű fejezetek végén egyre többször étertisztaságú versekben beszéljen (érzem néha úgy: az összes szerepjátékot levette az alkotó, Babics Imre hangjává tisztuljon), s fejeződjön a legutolsó fejezetekben immár sorokba rendezett hexamaterekben. Itt, a sűrűsödés e meglehetősen fontos, szavakat pontosan mérő szakaszában merült fel még egy olvasat bennem – hogy ki alkotja a piramis negyedik élet. *Összefutó élek, mielőtt gúlába bezártok hármat, Egyet kirekesztetek; az, ki a megszületésre vár, elhagyná most, amit el sose érhet: a tengert.* Pengeéles válasz: a negyedik maga az *Egy*, aki a piramiscsúcs után is folytatódik...

Nemcsak a fejezetek hossza rövidül, a fejezetkezdő iniciálé mérete is csökken a végső „egy pontig”. A komponáltság ilyen szintjén szinte természetes: nem lehet a mű az alkotója kézjegye nélkül. Az iniciálék mintegy akrosztichonként a következő „sírfeliratot” rejtik/tárják: *Hexameterrénumból itt nyugszik Babics Imre, egykor bűnös lény, mára növénylehelet.* Van ebben a szignóban kétségtelen büszkeség elég – de van mire. Az a kérlelhetetlenség, ami Béla

hangjában a kötet első felében harsányan követelte a mítoszt az ember látásmódjába (*vizionálijatok!*), szellemiségében az utolsó pontjáig áthatja a szöveget. Lehet a vízió bizonyos elemeivel egyet nem érteni – én sem lakom a szerző minden kérlelhetetlen ítéletében, nem látom minden látomását – s van, hogy mást, másképp látok helyette. Vitatni lehet (én mondom: kell) részelemeket, de a látvány összerejét kicsinyelni szégyentelen vakságra vall. Ezért értem (még ha nem is szeretem) a szerző időnként a sorok közt átsütő sérelmességét. Hiszen tényleg nem értik (gyakorlatilag szinte nem is látják) a kánon-formálók a művét; s így nem igazán engedik látszani sem. A művet, ami nem illik (semmilyen vonatkozásában nem!) a paradigmáik szabta irodalom-térbe. Talán el kéne jutni oda, hogy nem ez a hangütés az értelmetlen – hanem a látásmódok szabta keret nem keretezi. Ez a mű-logika ugyanis a ráció kereteit magáról leszakító, színtiszta, eksztatikus mítosz-logika.

Hogy aztán a legtisztább dimenziókba való törekvés egy ponton már magát a mítoszt is felszámolja. Hiszen a leggyengébbekből mitológia épül mostanság... s olyanok építik, akikben deka hit nincs. A mítosz nélküli szólás elejti a helyesírást is – hiszen immár sugallat-gyűjtő csak, prófétálnia *hallott* szavakat kell, *ódaadó*k, *elérhetetelleni*, *állatozat*, *szülevény* –, a szóalkotás kell: a kifejezhetetlent így csalogatni le. Így, ide.

Aztán a csúcs közelében elfogy a szó, hogy a mágikus fordulópont pillanatában, 1999. december 31. utolsó másodpercében egyetlen sorral záruljon/nyíljon: *...Tiszta, szabályos idom csúcsáról indulok Én. Most.*

IV. Kövek textúrája

*Révbe nem érhet, akit nem támogat emberi mítosz, mert egyedül van a képzeletével. A háta mögött nincs megtörtént esemény, csak előtte, de el sosem éri, mint puha ködbe kilőtt nyílvevesszőjét soha többé nem látja viszont, ki a tengeren éjszaka lődöz. Nem mítoszt kitalálni, de azt átélni: közelség egy-
valamely révhez, tépetten partra kifutni, és tele nyílvevesszőkkel, ködből hullt valamennyi.*

Megszenvedni a mítikusért; jutalom keveseknek, s mindezt ábrázolni megint jutalom keveseknek. És kitalálni: magány csakis és mély elfeledettség.

Ámde ha nincs más. Akkor rév sincs, csak a megtett, jól elvégzett munka varázsa marad, de belül, s nem szűnik meg soha, ám teljességgel lehetetlen térbe kitörnie. És mindezzel jobb kiegyezni. És folytatni, feleslegesen pazarolni a hosszú éveket egyre, csak egyre, miközben a fák, valamint ha a föld hátába csapódott nyílvevesszők magasodnak, és valahány terebélyesedik, minthogyha a sebből táplálkozna, de nem: föld és fa is önmaga immár...

A kötetet alapjában meghatározó szerkezet meghatározza azt, ahogy nyitni engedi magát. A belelapozásnak az égvilágon semmi értelme nincs (hiszen meséltem: próbáltam...), de hogyan lapoznál bele, amúgy is, hogyan egy piramisba? Úgy érdemes, csak úgy van értelme belépni, ahogy az építője vezet benne. És azzal a tempóval, amit a szavak eksztatikus rendbe formáltsága megenged. Az *ének* valójában tényleg eposz – a hexametrizált szöveg nem engedi a prózaolvasás kis csalásait, a sorokon futó szemet, az agyban össze-

rakódó képek által félig elolvasott és agyban kiegészített szavak, a gyorsolvasás mókáit. Minden betűjét el kell olvasni, és fel kell venni azt a lényegesen lassúbb tempót az olvasáshoz, ami a maga nemében tényleg előbeszédszerű. Kialakul amúgy, ha van füled rá, kialakul az a vezetett tempó, ahol a kötetet jó olvasni – más kérdés, hogy a sűrű, olykor utánanézni készítő mítoszömlés (főleg Béla lebegéseiben), a rengeteg látomással érkező, verssűrűségű képekben tobzódó belső monológ nem teszi lehetővé, hogy fald a szöveget. Érdemes olykor amúgy is megállni vele, szüneteket tartani, hogy berétegződessen az olvasott.

Magával sodorhat – hogyan. Van, aki imádja a beleolvadást a mesébe – én is. Azonban ez a mese számos esetben annyira szívétpő, zsigerien őszinte fordulatok egymásra csapódása, hogy szinte fizikai fájdalmat okoz, ha elsodor: ezek a történések inkább elgázolnak, mint fénybe tévedt borjút a vonat. Sokáig tartott, mire megtaláltam azt a nekem rendelt ritmust, ahol a nem szűnő érdeklődés, a sodratás áldott élménye és a zátonyra futtatások megcsikordulása (hogy egy vízközeli képet emeljek ide) engedett egy szaggatott, mégis rendszeres olvasást. A tükör-élmény hátulütőiről fentebb már szóltam – sokáig tartott, mire ez a viszonylag kiegyensúlyozott rendszeresség elviselte a magamra ismerések keltette érzelmi hullámzást, amíg a tény: szégyellem magam (a hőszömmel, tehát szégyenével is könnyen azonosulva) nem rázta szét a már megtalált tempót. Mondom, ez a könyv megdolgoztat, tényleg erővel kell olvasni, ahogy egy vérbeli antik eposzt is...

A lassú olvasás kényszere, a Ráérós-kultúra könyvbe idézett mondatain túl a valóságban is sokkal inkább észrevétette velem Babics Imre világlátásának általam is kézzelfogható bizonyítékait. *Számomra mindig is a fák voltak a leghatásosabb prédikátorok. Tisztelem őket, ha nemzetségben, családban élnek az erdőkben, ligetekben. De még jobban tiszteltem őket, ha egymagukban állnak. Ezek a fák olyanok, akár a magányos emberek. Nem remetékhez hasonlítanám őket, akik valamilyen gyöngéjük miatt kivonultak a közösségből, hanem az olyan nagy magányosokhoz, mint Beethoven vagy Nietzsche – mondja Hermann Hesse a fákról – komoly segítség volt e könyv, hogy a növényi élet (bennem azért eddig is gyökeres) tisztelete hatalmasat bokrosodjon. Annyi ihletett szóalkotással ünnepli a földbe kötött élet minden formáját a szerző (az élet-egész minden momentumát ugyanígy szívemnek tetsző helyen láttatva amúgy), hogy külön könyvet szentelhetnének csak ezek felsorolására. Az eposz nyelvi jellemzői, állandó jelzői, visszatérő mondatszerkezetek itt nemcsak a deklarált, híven követett hősokeket, de az élet számos formáját (s kiemelten a növényi létet is) megilletik...*

Ő a riasztást elvégezte magában, máshoz nincs köze. Mások büntudatával (már ha van) ő nem küzdhet.

Esőcsepp koppant kint. És minden esőcsepp tükre a fáknak. S szétrobannak a földön lenn fák tükrei mind, mind, s tükröt iszik be a por, nem esőcseppet, s az a látszat.

Gondold el: zuhanó tükrökben nézni a lényed! Egy másfajta időkezelést kíván ez: erős-vad áramlást az eső idejében, felfele, felhők rémítő magasába.

Ki bátor ilyesmire?

A kötet szövege át- meg átszövődik a cselekvők különböző analógiás szinteken ezer alakban feltűnő látványaival. Ez a szövedék teszi élővé – a pontosan rendesen nem is tudatosított egymásra utalások érzete teremti a valóságérzetet, ahogy egy-egy jobban elkapott filmben a történelemhű, hibátlanul a korban (illúziójában) tartott díszlet. Szeretnék erre példát mutatni – mert pontosan megmutatja, a formáltság már tárgyalt csinjain-bínjain túl milyen eszközökkel operál a szerző. Nézzük Xéniát. Emlék (démonával való meccse tudatában) felelőtlenül elejtett mondata jut az eszembe először, amit imádott Bnuckója szórébe suttog (magához, a macska helyett beszélve, elváltoztatott hangon), amikor a kislány egyszer felbosszantja a nyafogásával: *Figyelj csak! még egy-két év, aztán azt a nagypofájú kiscsajt is leküldheted az utcára strichelni!* Micsoda árnyék-mélységet kapnak ezek a szavak – a később esett borzalmak fényében... de ez a példámhoz túlságosan egyenes vonalú játék.

Sokkal rétegeesebb, ha a gyíkra gondolok. A gyíkra, akivé a Grófkisasszony változott Béla egyik lírabirodalomból halászott kézírata, a *Warning* meséjében, ami a Saragasso-tenger egy (lehetséges) jövőjéből származik, s amit Emlék pont akkor olvas el, amikor a kislányt elrabolják. A gyíkra, „akit” e mesében a Léghajós így jellemez: *többet érdemelt az emberi létnél.* Mint Xénia. Ha a másik gyíkra gondolok, a háromfejű mutánsra, Csernobil közeléből, „akit” a líradagály sodor Béla kezébe, vers szavaival halott hasán (*Már maguktól jönnek, Emlék. Nem lehet őket megállítani. Mindent el fog nyelni a költészet, az emberrel vagy anélkül.*) A gyíkra, amit Béla Atkó kertjébe temet (*az a kert Xéniához tartozik, ezt a múltkor teljes bizonyossággal megéreztem, mondja egy helyütt Atkó...*) – s mintha ez a temetés-gesztus, a gyík kertföldre helyezése szakítaná fel, engedné a kertre az Atkót tőle eloldozó forgószélet. Amely mintha Xéniától is ugyanúgy eloldaná – hiszen a kert betelepítését bakonyiszücsi tartózkodása alatt a kislány folytatta. A bakonybéli zárdába vonult (a termő-világtól egyszer s mindenkorra elszakított) kislányt e helyhez kötő kötelékek (s a termést hozó létezéshez kötő bármilyen kötelékei) ugyanúgy szakadnak el ekkor, mint az Atkót idekötözők.

A gyík momentumán át a szövegszinten megszótt szövevényre előre- és visszautalásokkal lehet, csak én látok így. Az biztos, Babics Imre eposzában „A” történetet írta (avagy ahol több helyütt sugallta: lett „A” történet kiválasztott lejegyzője, médiuma), nem pedig „egy” történetet. Az enyém viszont csak „egy” olvasat. Számos olvasat lehetséges még, s nemcsak a máshová helyezett hangsúlyok segítségével – talán annyi, ahány az olvasója e kötetnek. Ezt a gazdagságot meg kell becsülni... Ez a könyv érdemes arra, hogy észrevegyük a szövegen egymás felé futó szálak mintázatát is, a kis rejtélyeket a nagy mesében. Gondoljunk a betét-mesék pontos, markáns jelentőségére a teljességben. Nem egy közülük korábban elkészült, mint a *Gnózis* teljes koncepciója, de ahogy a szerző egy interjúban megfogalmazta: nem arról van szó, hogy a korábban született műveket felvette volna a teljesbe, mindössze magát a *szövegtörzset* hagyta utoljára – mert még nem volt világos a számára, mi a pontos terv. Az utalások (a bevezetővel együtt) markánsan elkülönülő négy betétmesét legalább annyira mélyen átszövik, mint a főszöveget...

A lélekvesztőm körberagasztom emléktárgyakkal, s rájuk pillantani kell csak, máris eszembe jut egy hajnaltól alkonyatig nyúlt messzi Időiv, egy pici

részecskéje a Körnek, mely, valamint horizont a vizek közepén a magányos vándort, úgy veszi körbe az emberiséget. Irányunk bármi lehet, sohasem közelíthetjük meg, amint az sem közelít meg minket. Csak ha a mélybe merültünk, akkor rázhatjuk le bilincseit. Vagy ha az égbe szárnyaltunk fel. Másképpen soha. Jól kitaláltam, nemde? Hiába, ha el kell foglalnom magam... Emlék persze fanyar megjegyzést tenne, talán ha betűket írnék egymás mellé, könnyebb lenne a dolgom. S ezt úgy hívják, hogy naplóírás. Druidákat kellett volna neked győzködnöd a messzi Időv egy pontján, Emlék. Keserű kacagásuk még visszhangozna a menhirek élei közt és dolmenek árnyékában szardonikus nevetésük most is húzlná a varangyokat és a kevés ép kromlech legközepén mosolyuktól lenne hatalmas minden nyáron a parlagfű. De te akkor nem mondtál, nem mondhattál semmi ilyesmit, az ám, más testben terveztlél folyosókat a Nagy Píramisba.

A mű elkészült – s mint minden Píramis, rejti/feltárja létével az Aknát, öt lapjából szőtt világ-egész négy háromszögforma láthatója (Föld, Tűz, Víz, Levegő) alatt húzódó eredmény/alap: a négyszögű Éter „síkjában”. Folyosók a Nagy Píramisban: az utószó, az Akna szonettkoszorúja... Akna a Gnózis alatt, tizen-négy kamra, fedőkő (valójában EZ a kötet utolsó hexametera...). Ahol immár teljesen nyíltan Babics Imre tesz hitvallást – vállal garanciát minden addig leírt szaváért. Fontos még egyszer elgondolnunk: ez egy eposz; nem dráma, nem dilemmát hagy maga után, hanem katarzist és bizonyosságot (ha az adott bizonyosság csak annyi is: a világ helyes nézete mítoszi, egyszerre szellemi-testi; lélek, gondolat és zsigerek remegése a válasz, nem a dialektika). A szerző az életével felel azért, amit eldalolt – ahogyan minden eposzénekes egykor.

A szonettkoszorú kényes és kegyetlen műfaj, főleg ha egy ennyire látomás-gazdag anyag végére kerül pecsétnek. Tizennégy szonett (tizennégy számozott kamra), a következő első sora az előző utolsó sora – s a végén a mesterszonett (a Fedőkő), minden szonett egyben látott első sora. Íze van – Babics Imre valóban szeretettel és szigorral gondolzza a maga forma iránt (szerintem alkatból kifolyólag is) élő képességét. Mindazonáltal nagyon jó volna, ha tévedne abban, ahogyan magát látja; irodalmi örök elküldöttként, akinek jöttére nem harsannak fanfárok. Bár ne volna igaza korcs korunk pontokba szedett, szinte vádiratszerű ismertetésekor!

A mű-egész a maga oltalomtalan nagyságával bárki számára hozzáférhető, álljon hát itt a Fedőkő, teljes terjedelmében:

*Győzelmet arattam sötét démonomon,
már csapdosnak szívem körül belső szárnyak,
ikerúr legeslegutolsó otthonom,
Magyarországot nem tekintem hazámnak.
Nyomasztó közegben itt ragad a testem,
indulok Egy felé szétszórt versalakban,
azzá válok, akit sohasem kerestem:
egy érinthetetlenből megfoghatatlan.
Jövőtlenként pillanatokban oldódom,
hogy vehetném magam túlzottan komolyan?*

*Jöttömre nem harsannak fel a fanfárok,
e lét nekem nem görcs, mint lánymosoly, olyan.
Talán megmaradhat, s kutatandó csókom:
választható vagyok és semmit se várok.*

V. Utószó

*Legmagasabb alkímia, megtörtént az olyan rég
kívánt átalakítás. Jöjjön a próba tehát, s a
Tér állójén hulljon rá az Idő kalapácsa,
hogy kiderüljön, a mű a valóságban mire képes...*

1.

– *Úgy érted, mindenkinek hexametert kellene használnia, ha írásban óhajtja közölni a gondolatait?* – kérdi homlokráncolva a regény egy pontján Atkó Emlektől. Valójában nem ártana – válaszolok picit szarkasztikus éllel én magam. Nemcsak azért, mert az erősen devalvált nyelv rászorulna egyfajta formai fegyelemre, s mert amúgy kortársaink egy jókora része számára egyre inkább amúgy is a kép lesz az egyetlen, közvetlenül is értett jelközlő. Hanem mert visszaállítaná a dialógus dráma-kor előtti méltóságát. A dialogikus gondolkodás gyermekei vagyunk, épp azt gyakorolva, hogyan fulladjunk a saját szemetünkbe (s ezt most nemcsak irodalmi értelemben értem...). A Gnózis alapját is jelentő mítoszi megközelítés nem ismeri el a drámát abban a relációban, ahogy mi az életünk részévé tettük: dilemma és döntéskényszer, avagy döntésképtelenség gyanánt. Nem véletlen, hogy nem a másik életének bármiféle jobbításkísérlete mellett, hanem a maga nyilvánesszökeként való égbe lövéséért érvel – magával kezdi, ahogy a mítoszi hősök. Nem a köz megjobbításának mintegy melléktermékeként akar átnemesedni – átnemesedne, hogy létével jobbítsa a közt.

Babics Imre egész hozzáállásának az alapja ez – elsősorban az életével szavatozza a művet, s nem fordítva szeretné: a mű irdatlan mérete mentse. Van ez a hozzáállás – én egyszerűen tanúságtételnek hívom. Az így valósuló alkotás (akarástól függetlenül) szakrális. A megalkotása is szakrális gesztus, s maga a kész mű is szakralitást hordoz. Az irodalmunkban kevesek bírják a szememben e rangot, Hamvas, Várkonyi... páran. Tény, maga a hozzáállás nem feltétlenül szavatozza a sikert (bármilyen értelemben – főleg nem annak kereskedelmi értelemben jól értékesíthető, démonjárta felét), viszont a Bakony magyar íróremetéje esetében ez most már hadd ne legyen kérdés! Ez a hang a magyar irodalomban most úgy van megint jelen, hogy a széles értelemben vett irodalmi közéletben úgyszólván nem beszélnek róla – és ezen sürgősen változtatni kellene.

Szondi György jó ideig a Napkút Kiadóban, s most a Cédrus Művészeti Alapítványban ennek a hangnak boldogan adott és ad teret. Ahogy a szerző elmeséli egy interjúban: *Ha nincs irodalmunk önfeláldozó robotosa, Szondi György, a Napút főszerkesztője és a Napkút Könyvkiadó igazgatója, a kiváló bolgarista, aki minden követ megmozgatott, hogy a mű megjelenjék, akkor a Gnózis még mindig kiadatlan. Így is tizenégy évet volt asztalfiókban, ugyanis már 1999-ben befejeztem. Ő már akkor említette, hogy szándékában áll kiadni, mikor kb. tizenöt évvel ezelőtt beszélgettünk róla. Máig emlékszem,*

ez a metrón történt. Különben mi mindig nagyon ritkán érintkeztünk, olykor kért tőlem verset a folyóirat számára, és néhány haikumot lefordította bolgár nyelvre. Két és fél éve kért fel a Napút versszerkesztői rovatának vezetésére, gondolom, ezután érlelődhetett meg benne végleg, hogy megpróbálja kiadni a könyvet.

A könyv elérhető – illene tenni érte, hogy el is jusson az épp információkkal agyonöntött, internet-betűóceánban keresgélő, reménybeli olvasóhoz... És kísérleteznek hasonlóképp elszabadult (hasonlóképp mestertelenségben születő, mégis mester-ígéretű) hanggal fiatalok és kevésbé fiatalok, Bánki Évától Hegyi Botos Attilán át Hajós Eszterig...

2.

Ami lent van, az megfelel annak, ami fent van, és ami fent van, az megfelel annak, ami lent van, hogy az egyetlen varázslatának műveletét végrehajtsd – mondja Hermész Triszmegisztoz Smaragdtábláján, az egyik legősibb iraton, ami az emberiség szellemi kincseiből hagyomány gyanánt fennmaradt. És túlnépesedés, mégis kevesebb zseniális művész, mint régebbi korokban: az életöröm hol? Csak homokóra-fiúk és csak homokóra-leányok. Önmaguk is pergő sivatag, sokaságsivatagban – fakad ki egy helyütt Babics Imre Béla hangján át a Gnózisban. Homokóra... az álcák és Havanna-lakótelepek világában számos ponton előjön ez a kép, a homokóra, a lepergő homokszemekkel. Amit életvég és reinkarnáció – vagy élten belül ért sorsfordító események sora is hiába fordít át; csakúgy a homok, ugyanaz a homok pereg bennük lefelé. Mindegy, milyen irányba fordítjuk, lefelé pereg. Ez az eldönthetetlen (avagy hiába eldöntött) dilemmák ideje, a hiába meghozott döntések ideje, hiszen az erőszak nem más, mint tagadása a létnek, s éppen azért van meg bennünk, hogy dönteni tudjunk.

Ez a hiába „fejéről a talpára állított” filozófiák ideje, hiszen csak ugyanaz a homok pereg benne tovább, ha a másik irányba fordítjuk, úgyis lefelé. Eljön újra az életöröm mint ellensúly, a magasba lendül. S majd homokóra-fiúkban nem homok, ámde harmatcsepp pereg, és homokóra-leányok igenlők – üzeni e szövegben egyfajta remény. Mélyen elgondolkodtatott ez a kép, s a hősök csúcspont irányába történő, égvonzatú felpergése is... Mintha nem homok-alapú homokórában peregnének a kiterjedésnélküliség piramiscsúcs-szűkületébe, ahol aztán megszületik az Egy... Mert ha az, ami lent van, megfelel annak, ami fent van, akkor ez a művelet ebben a relációban így valóság (legalábbis szerintem). Akkor a Piramis egy hatalmas égtalpú (Éter-talpú) „homokóra” egyik fele, amiben a létek e könyvben leperegnek.

Abba a másik, teljesebb kiterjedésbe, ami lehet, ugyanitt van, s mégsem. Amiről nem tudok semmit, mert elképzelni sem tudom a szavakkal. S amiről a Gnózis szerzője sem ejtett – bölcsen – egy kumma szót sem.

3.

A görög nyelvű címmel (gnózis: tudás, megismerés) az archaikus emberre, az archaikus ember állapotára óhajtottam utalni. Ez az állapot az Egészet tekinteti kiindulópontnak, onnan tekint a részekre, és nem fordítva, a részekből próbálja felépíteni az Egészet, amely, legalábbis szerintem, nem sikerülhet.

Jómagam archaikusnak tartom költészetem, de legelőször, jó negyedszázada az akkor még kezdő író, Krasznahorkai László illetve ezzel a jelzővel a verseimet. Nyilván kiérezte belőlük azt az ősi hangot, amely nem csak korai hexametereim miatt ütött át a textúrán. Miért vagyok archaikus, vetődik fel a kérdés. Azért, mert feleségem vizsgálatai szerint öreg lélek vagyok, már az ókori Kínában is költő voltam...

Ősi minta. Hamvas Bélának van egy igen fontos mondata a hagyományról, az archaikusról: *a Vízözön előtti törvények a Vízözön utáni emberre már nem érvényesek.* Az a hagyomány a most vastag tektonikus rétegei alatt valójában fosszília – alig közöl. Viszont a textúrája pontosan megmutatja azt a mást, amit érdemes a lélek mértánával átrajzolni újra meg újra. Hagyomány nem őrződik – az mindig halottvirrasztási szertartássá lesz, mint a népzene esetében, amit a „népe” már nem művel, nem alakít, nem élte. Helyette a „népe” ugyanúgy konzervet fogyaszt az elektronika képontó áramában, ahogy a „városi” – gyakorlatilag mára szinte globálisan ugyanazt a néhány erre kialakított rezervátumban rettenetesen költséghatékonyan gyártott tömegcikket.

Hagyomány nem őrződik, azt minden esetben újra kell teremteni, hogy *harmatcsepp* lehessen. Az archaikus legtisztább számunkra is átmenthető rétege ez: ahogyan egy értékrend teljesét éli a hordozója. Babics Imre *Gnózisa* ebben az értelemben archaikus mű – miközben minden porcikájában korszerű, sőt előremutat. Hiszen *A széthajtogatott fekete doboz* eposza, a *Warning* drámája, de minden mesei rétege ellenére az *Embertelen* is a fantasztikumba (szinte eliadei módon) tett utazás is. Látomásban nyíló jövő is – ahogyan minden valódi hagyomány.

Hexameterrénumból itt nyugszik Babics Imre, egykor bűnös lény, mára növénylehelet. Van ebben a szignóban kétségtelen büszkeség elég, de van mire – írtam fentebb. Babics Imre *Szfinx* őrizte, szavak kövéből rakott Piramisra (a szememben égnek fordított *homokóra-fél*) élte a Hagyományt. Ennél boldogabb hírt nem tudnék mondani róla.

Hegyi Zoltán Imre

Opponenci regle

Elfordultam az ablakból. Odalenn a kék telyen
- - | - u - - | - u - u - u
pösz - mentes, az emberrel

harmadik sorozatban látható a regle

Itt a a. Egn

"Ennyi tudtam. Én ennyi tud a bmel" ^{Urtelen}

Ennyi tudtam. A bmel is ennyi tud csak. ^{lehet}

elfordultam az ablakból. Odalenn a szemtelen hercegnő
egy kék telyen odalenn a mentes Egn a ^{Itt}

és a negyedik sorozatban

mind bejött ^{csak} ^{széles} ^{széles} ^{hercegnő}

széles

konnyon megfogtam a széles hercegnőt és a szemtelen

konnyon megfogtam a szemtelen

"Ennyi tudtam. A bmel is ennyi tud csak?" Az ablak

melletti ablak. Odalenn a ~~széles~~ negyedik sorozatban a szemtelen hercegnő

melletti ablak. Odalenn a ~~széles~~ szemtelen hercegnő

melletti ablak. Itt a szemtelen hercegnő

széles

1999. december 31. 18. óra.

(de) kártyák, képek, ...

16

1. ... Hogy újra feladatok, tiéd minden, zsebkönyv
 - - - - -
 mindig van oké? kértél, beírtam, és elvittél
 - - - - -
 család, mindig epitékezés, hirtelen
 - - - - -
 szöveg, felhívás, ...
 - - - - -
 a a munkát, az lehetőséget, mellettem
 - - - - -
 elvittél, minden, csak, csak, a munkát
 - - - - -

(szöveg, ... a mellette megírt), de
 - - - - -
 kértél, ...
 - - - - -

10. hogyan van megint, ha elvittél, kértél, munkát
 - - - - -
 kértél, ...
 - - - - -

Hogy ...
 - - - - -
 ...
 - - - - -
 ...
 - - - - -
 ...
 - - - - -

16 ...
 - - - - -

1999 december 31. 21 óra 01. perc

8

... Et ¹incutiť - e ¹gy ¹incutiť - e ¹gy ¹incutiť ?

Őgy en őben ¹incutiť a ¹incutiť

~~Őgy en őben ¹incutiť a ¹incutiť~~

~~Őgy en őben ¹incutiť a ¹incutiť~~

~~Őgy en őben ¹incutiť a ¹incutiť~~

~~Őgy en őben ¹incutiť a ¹incutiť~~

~~Őgy en őben ¹incutiť a ¹incutiť~~

Őgy en őben ¹incutiť a ¹incutiť ? Taniť a ¹incutiť

Őgy en őben ¹incutiť a ¹incutiť ? Taniť a ¹incutiť

Őgy en őben ¹incutiť a ¹incutiť ? Taniť a ¹incutiť

Őgy en őben ¹incutiť a ¹incutiť ? Taniť a ¹incutiť

~~Őgy en őben ¹incutiť a ¹incutiť~~

Őgy en őben ¹incutiť a ¹incutiť ? Taniť a ¹incutiť

Őgy en őben ¹incutiť a ¹incutiť ? Taniť a ¹incutiť

